

Gezamenlijkheid is nodig voor een nieuwe konfrontatie.

Met de akties tegen het 1 juli-pakket voor de deur is het van het grootste belang om lessen te trekken uit de akties die in het afgelopen najaar gehouden zijn tegen de korting van 3½% op de ambtenarsalarissen en de uitkeringen. Dit najaar staat ons zonder twijfel een nieuwe konfrontatie te wachten als het CDA/VVD-bewind zijn volgende aanslag op de sociale zekerheid wil gaan plegen. Kunnen we iets doen met de ervaringen die in het vorige najaar aan het aktiefront zijn opgedaan, met de initiatieven rond prinsjesdag, de spontane, later georganiseerde initiatieven van werknemers bij het openbaar vervoer, de post, de reiniging, de reacties uit de bevolking, de vakbeweging en de politiek daarop?

In het vorige nummer van Solidariteit is al een begin gemaakt met deze analyse aan de hand van gesprekken met kaderleden van de ambtenarenbonden en met voormannen (en één -vrouw) uit de organisaties van uitkeringsgerechtigden. Ambtenarenverzet, geen verloren zaak, luidde het motto. Dat lijkt vooral te slaan op de toegenomen aktiebereidheid onder de ambtenaren, bereidheid om zich te verweren tegen de eenzijdige ingrepen door de overheid, als werkgever, in de arbeidsvoorwaarden van overheidspersoneel en trendvolgers. Van die laatste groep hebben we overigens weinig gemerkt. Wel van de vele groepen uitkeringsgerechtigden. Maar juist het gebrek aan samenhang tussen de ambtenarenakties en die van de werklozen en arbeidsongeschikten en de geringe weerklank die de FNV-initiatieven ondervonden bij de aangesloten bonden, is een gegeven waar we bij nieuwe akties niet omheen kunnen. Zeker nu in het 1 juli-pakket en bij de voorgenomen verlaging van de uitkeringen op 1 januari a.s. de belangen van de niet-werkenden wél in het geding zijn en die van de werkenden niet of althans op een volstrekt daarvan afwijkende manier, zal het nog moeilijker worden om de solidariteit tussen beide groepen in akties vorm te geven. Laat ik eerst een korte situatieschets geven van de positie waarin de verschillende groepen zich bevinden. Ik zal daarbij ook de opstelling van de betrokken bonden en belangenorganisaties betrekken, waarbij als een rode draad daar doorheen de ervaringen en knelpunten van de najaarsakties zullen lopen. Op basis daarvan hoop ik enige konklusies te trekken die voor de strategie in de toekomst van belang zijn.

Industrieel herstel of machtsvorming

In de marktsector is de afbraak van de werkgelegenheid de laatste jaren vooral te zien in de industrie en de bouw. In de meeste overige sectoren (handel, transport, voedingsindustrie, banken etcetera) is nog steeds sprake van een lichte groei. Nu zullen er weinig metaalarbeiders bij een bank terecht kunnen, en bouwvakkers zie ik ook nog niet zo vlug bij een laboratorium aangenomen worden. Die groei wordt dus vooral opgevuld door de nieuwkomers op de arbeids-

markt: vrouwen en schoolverlaters. De meeste overige nieuwkomers en de werkloos geworden industriearbeiders komen in de kaartenbakken van het arbeidsburo en bij de sociale dienst terecht. Levenslang, naar het lijkt. En de mensen die er nu nog werk hebben leven onder de voortdurende dreiging dat ook voor hen de bijstand wenkt. In de meeste bedrijven zijn de lonen behoorlijk gezakt, zowel onder invloed van de zogenaamde arbeidstijdverkortingsoperatie als wel doordat de redding van het bedrijf door ondernemers of overheid vaak afhankelijk werd gemaakt van een eigen financiële bijdrage van de werknemers. In de havens probeerden de bazen zelfs hun saneringsplannen te betalen uit de destijds afgedwongen aanvullingen voor de ontslagen oudere werknemers. Je zou in zo'n situatie toch eigenlijk tot de konklusie moeten komen dat alle overleg, in de SER, over de CAO's, over steunverlening en reorganisatie, volstrekt zinloos is. Dat het inleveren van loon hetzelfde is als water naar de zee dragen. En dat je niet met werkgevers moet overleggen, maar dat je tegen ze in opstand moet komen. Het tegenovergestelde lijkt echter te gebeuren. De nieuwe lijn van de Industriebond FNV luidt: 'herstellen en in stand houden van de overlegeconomie, die snel en slagvaardig oplossing kan geven voor belangrijke knelpunten', zoals de nieuwe voorzitter Dick Visser schrijft in zijn PvdA-klubblad Socialisme en Democratie (maart 1984). Alsof de FNV niet in november uit de SER stapte - en daar nu weer mee dreigt - omdat overleg blijkbaar alleen mogelijk is binnen de doelstellingen van het regeringsbeleid. Alsof de uitwerking van de ATV- afspraken in de industrie ook maar één nieuwe baan heeft opgeleverd. Alsof het inleveren van loon ten goede komt aan de machtspositie van de werknemers of iets bijdraagt aan de belangen van de werklozen. Integendeel, en toch bepleiten de Industriebond-ekonomen een industrieel herstelplan dat in goede harmonie met de ondernemers, zelfs in geheim overleg, tot stand moet komen. In plaats van ervoor te pleiten dat de ongerichte bedrijven-

THEMA EEN BEOORDELING VAN DE NAJAARSAKTIES

steun wordt omgezet in gerichte injecties, zoals Schouten en Kolnaar onlangs voorstelden, wordt gevraagd om afslanking van de kollektieve sektor. Dat zijn dan òf banen of uitkeringen òf inkomens, zij het van hen die van de kollektieve sektor afhankelijk zijn. 'Dat vereist een heroverweging van het regeerakkoord, zeker voor wat betreft de fasering in de tijd', schrijft Visser in het eerder aangehaalde artikel. Vooral die laatste toevoeging maakt duidelijk waarom de Industriebond zo weinig moest hebben van de aktie van FNV, ambtenarenbonden en uitkeringsgerechtigden in het najaar. Het is overigens niet ondenkbaar dat de vakbondstop op dit punt de opvattingen van de leden weergeeft - ook al lijkt het er meer op dat de top zijn leden voorschrijft hoe te denken in plaats van andersom.

De aktiebereidheid in de partikuliere sektor

Toch vermoed ik dat de strijdbaarheid van de mensen op de vloer tegen het kapitaal en tegen de politiek heel wat groter is dan de vakbondstop wenselijk vindt. Binnen de Industriebond begint het inmiddels flink te rommelen, zoals onlangs nog werd bevestigd door de Utrechtse delegatie naar de bondsraad. Geen versmalling, maar juist 'verbreding van de belangenbehartiging in het kader van machtsontplooiing voor een socialistische maatschappij'. Hierin past ook uitdrukkelijk 'de solidariteit met ambtenaren en uitkeringsgerechtigden', zoals Willem Agenant het formuleert in een bijdrage voor de interne bondsdiskussie.

Eenzelfde opstelling vinden we terug bij de Voedingsbond van Cees Schelling. Die heeft er ook bewust voor gekozen om openlijk in konflikt te komen met zowel de FNV-top als met de kollega's van de Industriebond. Het hééft er alle schijn van dat Schelling en Greetje Lubbi, de opvolgster van Schelling, op ruime steun van hun achterban kunnen rekenen. Hun veel radikalere, politieke opstelling leidt ook haast vanzelf tot een beleid, gericht op solidariteit met de uitkeringsgerechtigden en de werknemers in de kollektieve sektor: samen solidair tegen het rechtse beleid van Lubbers en Van Veen! Geen inleveren van loon, geen ATV zonder garanties voor werk, geen verlaging van de voorzieningen en uitkeringen. Wèl een absolute handhaving van de laagste inkomens, drastische ATV naar 25 uur, een basisinkomen en betere kollektieve voorzieningen! Dat zijn eisen waar je bij meer militante sociale bewegingen en links-radikale politieke partijen mee aan kunt komen. In dit kader past ook de oproep tot burgerlijke ongehoorzaamheid van de Voedingsbond en een betalingsboykot om zo de overheidsapparaten te ontregelen in de strijd tegen het kabinetsbeleid.

Naast de burgerlijke pers hebben ook veel FNV-bonden de nodige bezwaren geuit tegen deze al te voortvarende aanpak. In de Dienstenbond en in de Vervoersbond staat de solidariteit met de slachtoffers van het 1 juli-pakket wel tamelijk hoog in het vaandel, maar hun aktievoorstellen beperken zich voornamelijk tot 'ludieke of demonstratieve akties' en een hardnekkige lobby bij CDA-ers. De Voedingsbond wil verder gaan. Hij roept middels een brief van 7 maart een groot aantal landelijke organisaties van uitkeringsgerechtigden bijeen om te beraadslagen over 'aktiemogelijkheden in verband met de voorgenomen regeringsmaatregelen per 1 juli'. In de andere bonden komt stilaan

wel een proces op gang om ook WAO-ers en WW-ers in te passen in het eigen beleid. Maar, zoals de Bouwbond schrijft in zijn bondsblad van 16 maart jl.: 'aparte bondjes voor WW-ers en WAO-ers bedreigen solidariteit'. Die angst leeft in ieder geval bij de Voedingsbond niet.

Voor de volledigheid maak ik ook nog melding van de houding van het CNV althans wat betreft de partikuliere sektor. Ook daar wordt trots gewezen op het feit dat de laatste jaren in veel bonden aparte kommissies en vakgroepen voor niet-aktieven zijn opgericht. Het hoeft niet te verwonderen dat het CNV een heel loyale houding tegenover de politiek inneemt: een bond is belangenbehartiger en geen politieke pressiegroep. Wat dat betekent hebben we eind vorig jaar gezien bij de akties tegen de korting van 3½%, toen het CNV weigerde de akties te steunen en alle hoop op het sociaal-ekonomisch en rechtspositie-overleg bleef vestigen.

Overleg of strijd

Net als in de partikuliere sektor zien we in de kollektieve sektor eenzelfde scheiding der geesten optreden. De radikale delen, die spontane akties beramen, kontakt zoeken met bedrijven, andere bonden, aktiegroepen en dergelijke, tegenover de bestuurders, de overleggers, de onderhandelaars, die de akties alleen beschouwen als een steuntje in de rug voor de formele belangenbehartiging van de ambtenaren. Misschien heb ik het mis, maar het lijkt me ook het verschil tussen Jaap van de Scheur en Hans Pont als de tegenpolen in de top van AbvaKabo. Van de Scheur richtte zijn pijlen meer en meer op Lubbers zoals hij ook te beluisteren valt in zijn uitspraken in het maart-nummer van Solidariteit, terwijl Pont het alleen maar over Rietkerk heeft. De ABOP sluit in zijn akties meer aan bij de aktiebereidheid aan de basis, de politiebonden zetten er de rem op. De christelijke ambtenaren en trendvolgers blijven helemaal aan de kant staan. Terecht wijst Van de Scheur op de extra dimensie in het arbeidskonflikt dat de ambtenaren met hun werkgever uitvochten: de kortingen op de uitkeringen zaten gekoppeld aan die op de ambtenarensalarissen. Daarmee

FNV demonstratie 11 juni 1983, Utrecht "TOESCHOUWERS".
Foto: Rob Brouwer

THEMA EEN BEOORDELING VAN DE NAJAARSAKTIES

was de strijd van de ambtenaren ook voor een belangrijk deel die van de uitkeringsgerechtigden. Toch is daar in de praktijk niet veel van terechtgekomen. Het was zeker niet in de landelijke strategie opgenomen. Sterker nog, de ambtenaren vonden het een blok aan het been dat ze met gretigheid op het bordje van de centrale FNV legden. Als zij maar een meerjarig kontrakt kregen en erkend werden als onderhandelingspartner dan was voor hen de kous af. Voorzitter Roefs van het Ambtenarencentrum, de kleinste poot in het gezamenlijke ambtenarenoverleg zei het nog het duidelijkst voor de radio op 19 november: '... wij sluiten een akkoord en wat de regering dan doet met de uitkeringsgerechtigden is de zaak van de regering. Wij (de centrales) houden dan ook geen rekening bij het sluiten van een akkoord met de uitkeringsgerechtigden. Wij sluiten een akkoord voor het arbeidsvoorwaardenbeleid van de ambtenaren.'

Gelukkig lag dat vaak niet zo in de plaatselijke akties. Juist daar was er sprake van samenwerking tussen de stakende ambtenaren en aktievoerende werklozen en WAO-ers. Op een manifestatie in Tilburg van AbvaKabo, ABOP, baanlozencentrum en nog een groot aantal groepen uitkeringsgerechtigden werd bijvoorbeeld een lied gezongen: het Binnenhoflied, waarin de samenhang prima verwoord werd: 'het onderwijs moet bloeden / wordt steeds meer in gehakt / ook ambtenaren en trendvolgers / zijn wederom gepakt / En moet je bijstand trekken / dan weet je het geheid / tesamen in de aktie / voor Solidariteit! Waarna de afschaffing van de raketten en de defensie-uitgaven worden opgevoerd als het middel tegen de bezuinigingskwaal.

Ook Bart en Laurens laten in Solidariteit weten dat in Helmond onder het motto 'laat de rijken de crisis betalen' een vruchtbare samenwerking tussen Steunbond en AbvaKabo van de grond kwam. En zo zijn er tientallen voorbeelden te noemen waaruit blijkt dat op plaatselijk nivo de kontakten en de solidariteit hartelijker waren dan op het landelijke vlak. Behalve de FNV-karavaan met het nodige verbale geweld, plus het tijdelijk uittreden uit de SER toen de regering nergens over bleek te willen praten, is er weinig of niets ondernomen om de ambtenarenakties te politiseren en te verbinden met de beweging van uitkeringsgerechtigden.

Centraal en versnipperd

Een andere pijnlijke ervaring was ook de versnippering en scheiding tussen de akties van de verschillende bedrijfssectoren. Er vond wel een verticale afstemming plaats binnen de eigen sektor, maar er was geen horizontale coördinatie, noch op landelijk noch op plaatselijk nivo. Postbestellers, douaneambtenaren, politiemensen, iedereen voerde zijn eigen aktie, in nauw overleg met de centrale aktieleiding, ook als het spontaan en niet van boven af gedropt was. Een plaatselijke coördinatie van de los van elkaar plaatsvindende akties zou een enorme versterking ervan hebben opgeleverd. Dan zou er ook veel meer energie gestoken zijn in het bewerken van de publieke opinie. Want dat bleek zeer hard nodig te zijn. Onder invloed van enkele zeer vijandige media was het geboden het publiek goed te informeren omtrent de inzet van de akties en de aktiemiddelen. Er werd hier en daar goed geïmproviseerd om plaatselijk overleg tot stand te brengen, maar meer dan improviseren was het niet. Het was ook nauwelijks te verwachten, want tot nu toe waren akties altijd heel sterk vertikaal, dus binnen

één bond gecoördineerd geweest. De plaatselijke FNV-centra hebben geen enkele aktie-ervaring. En de relaties met uitkeringsorganisaties zijn altijd nogal vijandig geweest. Bovendien zaten lang niet alle bonden op dezelfde strategische lijn, zoals hierboven is aangeduid, en hangt de samenwerking voor een deel af van de mate waarin de plaatselijke kaders zich radikaler durven op te stellen dan de eigen bestuurders en het topkader.

Een breed gedragen alternatief ontbreekt

Naarmate het aantal werklozen groeide breidde ook het aantal organisaties van uitkeringsgerechtigden zich uit. Waren het van oudsher vooral de elkaar bestrijdende of mijdende organisaties van gehandicapten en WAO-ers en de bejaardenbonden die met tamelijk hiërarchisch gestructureerde organisaties invloed probeerden uit te oefenen op het overheidsbeleid, de laatste jaren geven een geweldige bloei te zien van plaatselijke komitees. Van bijstandsvrouwen tot de bond tegen het arbeidsethos, van werklozenverenigingen tot ouderenkomitees. Het lijkt wel of alle niet-aktieven zich in aparte groepjes hebben aaneengesloten om de aanval op de uitkeringen te weerstaan. Werkloze buitenlanders, jongeren, vrouwen, gehandicapten, AOW-ers, onderwijzers, kunstenaars organiseren zich, vaak met verschillende eisen en een wisselende opstelling ten opzichte van de traditionele belangenbehartigers als vakbonden en landelijke organisaties. Binnen de vakbonden, waar al zo'n 20% van de leden tot de niet-aktieven behoort, is ook een proces op gang gekomen om die groep binnen de vakbondsorganisatie meer bij het beleid te betrekken. En op landelijk nivo ontstaan nieuwe bundelingen, zoals het Landelijk Beraad Uitkeringsgerechtigden en de vakbond voor vrijwilligers. Het is nog te vroeg om een balans op te maken van deze ontwikkelingen. Wel is er een tendens waar te nemen naar meer lokale en regionale overlegplatforms. Wellicht dat daardoor ook de zich al jaren voortslepende wrijvingen en onbegrip tussen WAO-ers en werklozen tot het verleden kunnen gaan behoren. Een van de grootste obstakels voor een meer duurzame samenwerking tussen de talloze organisaties van niet-aktieven is het ontbreken van een eigen, breed gedragen alternatief voor de regeringsplannen. Als het er om gaat de afbraak van de sociale zekerheid te bestrijden zijn de on-

THEMA EEN BEOORDELING VAN DE NAJAARSAKTIES

derlinge meningsverschillen nog wel te overbruggen, maar bij het formuleren van een eisenpakket waarin iedereen iets van zijn eigen wensen en belangen kan herkennen blijft men vaak steken in algemeenheden. Zoals: geen aantasting van de minima, meer kollektieve voorzieningen, geen kostwinnersbeginsel, minder geld voor defensie, afschaffing van de sollicitatieplicht. Zou het mogelijk zijn om de eisen van de bijstandsvrouwen (f 400 erbij) en van de ambtenaren (koopkracht-handhaving) en van het Platform Vrouwen voor Economische Zelfstandigheid (arbeidstijdverkorting tot 25 uur per week) en van de WAO-ers (geen korting op de minimum-daglonen) met elkaar te verenigen. Waar de vrouwenorganisaties zich verzetten tegen de eis van een basisinkomen en afschaffing van de sollicitatieplicht proberen andere groepen die eisen juist hartstochtelijk te bepleiten. De tot nu toe gelanceerde voorstellen over de sociale zekerheid van de vakbeweging gaan voor velen lang niet ver genoeg. Het CNV wil alle uitkeringen naar 75% verlagen; de FNV komt op voor een lagere uitkering voor jongeren en een hogere uitkering voor oudere werklozen en wil een nieuwe regeling voor schoolverlaters. In het FNV-urgentieprogramma werd bovendien een verlaging van alle lonen in het vooruitzicht gesteld, naast de kortingen die het gevolg zijn van de ingeleverde prijscompensatie. Het gaat er niet zozeer om dat we alle eisen bij elkaar optellen - daarvoor zitten er ook teveel tegenstrijdigheden tussen die eisen - maar dat er een vuist gemaakt kan worden voor één gezamenlijk alternatief. Waarbij ook de vraag waar het geld vandaan gehaald kan worden aan de orde kan komen.

Het 1 juli-pakket eist een lange-termijnstrategie

Het wordt tijd om enige konklusies te gaan trekken. Wat hebben we geleerd van de akties, welke fouten moeten we vermijden en welke prioriteiten moeten we stellen om het kabinet-Lubbers een halt toe te roepen. Want dat ze doorgaan zolang ze kunnen is zeker. Nog tien miljard bezuinigen, roepen Lubbers en Ruding. Al sputteren de vakministers een beetje en probeert het CDA zijn sociale gezicht te redden door de echte meerderjarige kostwinnende minima een zakcentje extra te beloven, het terugdringen van de kollektieve sektor en met name de sociale zekerheidsuitgaven blijft een schijnbaar boven iedere twijfel verheven dogma. Het 1 juli-pakket is er, vooral onder druk van de akties van de afgelopen maanden, wel enigszins anders uit gaan zien dan was aangekondigd. Niet alle uitkeringen worden aangepakt, alleen de bovenminimale uitkeringen zullen met 3% worden gekort. Dat levert 300 miljoen op, waarmee zo'n honderdduizend niet-aktieven toegevoegd worden aan het bestand van de (echte) minima. Dat dient niette gebeuren, dat is duidelijk, maar we dienen ons ook te realiseren dat daardoor het strijdtoneel voor een deel verplaatst is naar de eerstvolgende operatie op 1 januari a.s. Dan zal het kabinet - als het er dan nog zit - toch zeker de eerste fase van de reorganisatie van het sociale zekerheidspakket willen doorvoeren. Een eerste vereiste is dus om de akties tegen het 1 juli-pakket meteen te verbinden aan een middellange-termijnstrategie. De akties moeten een lange adem hebben en hun waarde ook na 1 juli kunnen bewijzen. Een tweede les die we uit de ervaringen van de afgelopen maanden moeten trekken is dat er meer werk wordt ge-

maakt van samenwerking en koördinatie op plaatselijk en regionaal nivo. Het is weer eens gebleken dat de aktiebereidheid van plaatselijk vakbondskader en aktiegroepen groter is dan die van de landelijke top. Die zal van beneden af onder druk moeten worden gezet. Gezamenlijke initiatieven, ook in FNV-verband, kunnen duidelijk maken dat het hele kabinetsbeleid ter discussie staat. Dat het om politieke akties gaat waar ook de werknemers in de industrie zich in kunnen herkennen.

Als op 1 januari opnieuw de salarissen van ambtenaren en trendvolgers op -3% gezet zullen worden - een andere voorspelling laat het regeerakkoord niet toe - zal wederom de solidariteit tussen de werkenden in de kollektieve sektor en de niet-werkenden zo sterk mogelijk moeten zijn. Een reparatie van de krisiseconomie volgens het CDA/VVD-recept komt in strijd met de belangen van alle werkenden en werklozen. De enigen die er baat bij zullen hebben zijn de ondernemers en de hogere inkomens. De rest moet inleveren tot men erbij neervalt.

Een meer dan slordige situatie ontstaat doordat alle bonden inmiddels, zonder enige koördinatie in FNV-verband, op volstrekt verschillende wijze de niet-aktieven bij hun akties willen betrekken. In één week tijd (eind maart) lazen we in de krant dat tenminste vijf bonden plannen hadden om met pamfletten, akties, demonstraties zich te gaan verzetten tegen de 1 juli-maatregelen. De bondsraad van AbvaKabo zegt te streven naar een 'effektieve verstoring van het overheidsapparaat door demonstraties en blokkades', de ABOP belegt vergaderingen en 'wil zich niet laten meeslepen in het onderhandelingscircuit met de overheid', de Dienstbond verspreidt een speciale aktiekrant in een oplage van 40.000 exemplaren, de Voedingsbond probeert als enige zijn initiatieven in nauw overleg met de aktiegroepen op te zetten. En ondertussen kabbelt de discussie over de FNV-lesbrief 'Burgerlijke ongehoorzaamheid' kalm voort. Enig overleg tussen de bonden over hun initiatieven lijkt toch niet teveel gevraagd. Wellicht kunnen ze elkaar nog iets leren als het werkelijk tot harde akties moet komen.

Socialistisch alternatief nodig

Een volgende prioriteit lijkt me het ontwikkelen van een eigen socialistisch alternatief, waarin ook een samenhangende visie op de sociale zekerheid is opgenomen. Daarbij zal zoveel mogelijk aangesloten moeten worden bij de eisen van de verschillende organisaties. Centrale elementen daarin moeten zijn: individualisering van uitkeringen en inkomens, demokratisering van de ekonomie onder andere door nationalisaties en verhoging van de laagste uitkeringen. Dit laatste punt: het veiligstellen van een behoorlijk bestaansminimum voor iedereen, dreigt nog te gemakkelijk uit het oog verloren te worden. Juist daar liggen mogelijkheden om de strijd te verbreden naar anderen, zoals kerken, sociale diensten en gemeentebesturen.

Als laatste aandachtspunt wil ik noemen de verbinding van de strijd voor het behoud van de sociale zekerheid met de politieke strijd op andere terreinen, waarbij ik vooral denk aan de strijd tegen de wapeniging, de milieuvervuiling en de kernenergie en de akties van de vrouwenbeweging. Op al deze gebieden komt het verzet tegen het huidige rechtse beleid in een kritieke en beslissende fase. Het is zeker ook

THEMA EEN BEOORDELING VAN DE NAJAARSAKTIES**Solidariteit**

de taak van de links-radikale partijen de verbanden tussen deze bewegingen helder te maken. Helaas maken de partij- en links van de PvdA en de groepen op de linkervleugel van de PvdA op dat punt geen al te sterke indruk, mede door de vele interne en onderlinge discussies. Toch zijn er wel enige verbeteringen in zicht. De pogingen van de Dialoog van Driebergen om sociale bewegingen en linkse politiek om de tafel te krijgen spelen zich weliswaar in een vrij beperkte kring af, maar zijn toch een stimulans gebleken om elkaar meer op te zoeken. Ook het initiatief van een linkse doorbraak waarin de linkse vakbondsbestuurders en leden van PSP, CPN en PPR samenwerken, beoordeel ik als een stapje in de goede richting. Dergelijke initiatieven blijven nog teveel in de top hangen. Van werkelijk belang voor het welslagen van een breed antikapitalistisch verzet is de bundeling van krachten op het plaatselijke nivo. Daar moeten de mensen die, ieder op eigen wijze zich inzetten voor socialistische en democratische veranderingen, elkaar weten te vinden en hun actieplannen op elkaar afstemmen. De milieu-activisten, kritische FNV-ers, de werkbeweging en vrouwengroepen, werklozen en gehandicapten, krakers en bejaarden zullen een uiterste krachtsinspanning moeten doen om de wederzijdse onbekendheid op te heffen. De viering van de Eerste Mei, de dag van de Solidariteit, kan een bijdrage aan zo'n brede bundeling geven.

Wilbert Willems